

- номіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І.Д. Пасічник, О.І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – Випуск 28. – С. 80-83.
8. Никулина Н.Н. Страховой менеджмент: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит», «Коммерция», «Антикризисное управление» / Н.Н. Никулина, Н.Д. Эриашвили. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 703 с.
 9. Щуклинова М.В. Совершенствование андеррайтинга в страховании / М.В. Щуклинова // Страховое дело. – 2008. – № 5. – С. 48-53.
 10. Юлдашев Р.Т. Страховой бизнес: словарь-справочник / Р.Т. Юлдашев. – М.: «Анkil», 2005 – 832 с.
 11. Николенко Н. Андеррайтинг – ключевой бизнес-процесс страховой компании [Электронный ресурс] / Н. Николенко. – Режим доступа: <http://www.insur-info.ru/comments/366/>.

УДК 336.1

Забаштанський М.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління персоналом та економіки праці
Чернігівського національного технологічного університету

Забаштанська Т.В.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики
Чернігівського національного технологічного університету

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНЦЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

У статті розглянуто фінансові аспекти необхідності запровадження та розвитку концесійної діяльності. Враховуючи основні пріоритети реалізації державної регіональної політики, що визначають перспективний стан соціально-економічного розвитку регіонів, запропоновано організаційно-економічний механізм розвитку концесійної діяльності. Обґрунтовано необхідність запровадження концесійної діяльності з метою посилення інфраструктурної безпеки об'єктів державної та комунальної власності, формування необхідних умов сталого розвитку національної економіки.

Ключові слова: концесія, концесійна діяльність, фінансові аспекти концесійної діяльності, фінансове забезпечення, фінансове забезпечення концесійної діяльності, механізм розвитку концесійної діяльності, сталий розвиток.

Забаштанский М.Н., Забаштанская Т.В. ФИНАНСОВЫЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИИ КОНЦЕССИОННЫХ ОТНОШЕНИЙ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены финансовые аспекты необходимости внедрения и развития концессионной деятельности. Учитывая основные приоритеты реализации государственной региональной политики, определяющие перспективное состояние социально-экономического развития регионов, предложено организационно-экономический механизм развития концессионной деятельности. Обоснована необходимость введения концессионной деятельности с целью усиления инфраструктурной безопасности объектов государственной и муниципальной собственности, формирование необходимых условий устойчивого развития национальной экономики.

Ключевые слова: концессия, концессионная деятельность, финансовые аспекты концессионной деятельности, финансовое обеспечение, финансовое обеспечение концессионной деятельности, механизм развития концессионной деятельности, устойчивое развитие.

Zabashtanskiy M.M., Zabashtanskaya T.V. FINANCIAL ASPECTS OF CONCESSIONAL RELATIONS IN UKRAINE

The article deals with the financial aspects of the implementation and development of the necessary concession. Taking into account the main priorities of state regional policy, defining the prospective state of socio-economic development of the regions proposed organizational and economic mechanism of concession. The necessity of introducing concession infrastructure to enhance security of state and municipal property, the necessary conditions for sustainable development of the national economy.

Keywords: concession, concession activity, financial aspects of the concession, financial support, financial support concession mechanism of concession, sustainable development.

Постановка проблеми. Неспроможність країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до новітніх технологічних тенденцій не просто призводить до призупинення її ефективного функціонування, але і спричиняє економічну деградацію і унеможлиблює забезпечення її сталого економічного розвитку. Впровадження новітніх технологій дозволяє докорінно і швидко змінити структуру національної економіки, проте їх застосування потребує формування відповідного фінансового забезпечення, що особливо ускладнюється серед суб'єктів господарювання державної та комунальної форм власності зважаючи на обмеженість бюджетного фінансування та їх суттєву потребу у фінансових ресурсах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблем та особливостей організації фінансових відно-

син постійно перебуває у полі зору науковців, спеціалістів та практиків і дістало належне відображення у наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Значний вклад у розвиток теорії та практики системи організації фінансових відносин здійснили багато вітчизняних вчених: О.В. Абакуменко, М.Д. Білик, З.С. Варналій, В.П. Ільчук, Л.О. Коваленко, О.П. Кириленко, В.Г. Маргасова, С.В. Онишко, В.Ф. Савченко, Л.Л. Тарангул, В.І. Торкатюк, В.І. Чужиков, К.І. Швабій, С.М. Шкарлет, Л.Н. Шутенко та ін.

Постановка завдання. Не зменшуючи вагомості доробку попередників, варто зазначити, що питання організації фінансових відносин концесійних об'єктів не отримали достатньої уваги, а також потребують подальшого дослідження з урахуванням реалій сьо-

годення. Дослідження політики фінансового забезпечення, особливостей оподаткування та страхування потенційних концесійних об'єктів, ціноутворення на концесійні послуги, стає надзвичайно важливим через низьку ефективність функціонування об'єктів державної та комунальної форм власності, управління якими можна здійснювати із застосуванням зазначеної форми.

Метою даної статті є дослідження концептуальних положень та розробка практичних рекомендацій щодо фінансових аспектів організації концесійних відносин з метою забезпечення необхідних умов для забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан економічного розвитку та результативність функціонування більшості галузей національної економіки підтверджує необхідність запровадження системних змін, спрямованих на забезпечення інноваційного та ефективного розвитку економіки. Результативність функціонування суб'єктів господарювання та галузей національної економіки значним чином залежить від забезпеченості необхідними базовими умовами для розширеного відтворення. Створення вищезазначених умов є завданням держави, яка реалізує їх виконання через суб'єктів господарювання державної та комунальної форм власності. Проте обмеженість фінансового забезпечення даних суб'єктів господарювання протягом багатьох років призвела до накопичення фізичного та морального зношення основних засобів, неспроможності їх якісного та безперебійного задоволення потреб національної економіки у товарах роботах та послугах.

Фінансово-майновий стан суб'єктів господарювання державної та комунальної форми власності з одного боку визначає безперебійність, якість та вартість товарів робіт та послуг щодо життєзабезпечення суспільства, але з іншої сторони виступає своєрідним каталізатором розвитку національної економіки. Зважаючи на неможливість відмови в повному обсязі від використання товарів, робіт та послуг суб'єктів господарювання державної та комунальної форм власності створення умов їх результативного функціонування на основі інноваційного розвитку є першочерговим завданням забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Першочерговою умовою забезпечення результативності функціонування суб'єктів господарювання державної та комунальної форм власності є формування необхідного рівня їх фінансового забезпечення, достатнього не лише для фінансування поточної діяльності, але і відновлення стану основних засобів з урахуванням сучасних інноваційних розробок та технологій. Проте, формування необхідного рівня їх фінансового забезпечення зусиллями держави, в умовах обмеженості бюджетного фінансування, є неможливим. Саме тому, виникає потреба зміни підходів управління суб'єктами господарювання зазначених форм власності. Вивчення світового досвіду управління об'єктами державної та комунальної дозволило виокремити концесійну форму управління в якості однієї з найбільш ефективних. Запровадження концесійної форми управління об'єктами державної та комунальної форм власності дозволяє залучати

необхідний обсяг фінансових ресурсів, впроваджувати передові інноваційні технічні та технологічні розробки спрямовані на підвищення якості товарів, робіт та послуг, забезпечення їх доступності. Організаційно-економічний механізм розвитку концесійної діяльності відображено на рисунку 1.

Метою організаційно-економічного механізму розвитку концесійної діяльності є відновлення фінансового та майнового стану концесійних об'єктів з метою безперебійного задоволення споживачів товарами, роботами та послугами відповідної якості, формування необхідних умов для забезпечення сталого розвитку національної економіки. Ефективність реалізації організаційно-економічного механізму розвитку концесійної діяльності значною частиною визначається державою шляхом реалізації кредитної, податкової, цінової політики, політики фінансового забезпечення. Забезпечення безперебійного та ефективного функціонування реального сектора економіки країни визначатиме стан її енергетичної безпеки, продовольчої безпеки, інформаційної безпеки, а також інфраструктурної безпеки.

Враховуючи специфічні особливості функціонування об'єктів державної та комунальної власності, виконання ними функцій щодо життєзабезпечення суспільства, практичне впровадження концесійної

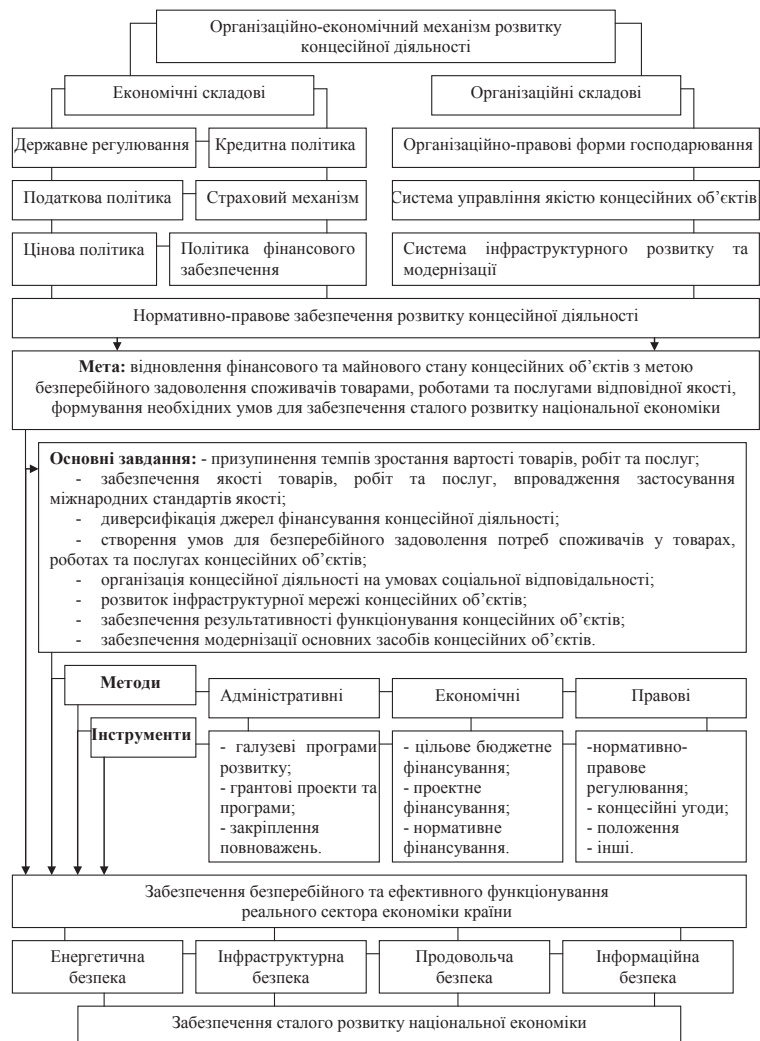

Рис. 1 Організаційно-економічний механізм розвитку концесійної діяльності

* розроблено автором

діяльності, а також організація їх фінансових відносин матиме найбільший вплив саме на інфраструктурну безпеку. Відповідно до концепції національної безпеки Республіки Білорусь під інфраструктурною безпекою розглядають стан безперервного функціонування інфраструктури національної економіки, за яких нею забезпечуються стійка і ефективна реалізація суспільного відтворювального процесу. Метою забезпечення інфраструктурної безпеки, у відповідності до концепції, передбачено створення гарантій надання споживачам інфраструктурних послуг і збереження переданої продукції, а також забезпечення необхідних інфраструктурних передумов для сталого функціонування економічної системи країни в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз життєво важливим економічним інтересам [1].

С.М. Міщенко досліджуючи безпеку інфраструктури пропонує виокремлення декількох підходів щодо її трактування: по-перше, це стан інфраструктури, що забезпечує безпеку особи, бізнесу і держави; по-друге, це стан інфраструктури, що забезпечує загальний доступ до інфраструктури за справедливими цінами; по-третє це стан інфраструктури, що забезпечує її інноваційність, необхідність для підтримки конкурентоспроможності економіки; по-четверте, це стан інфраструктури, що забезпечує фінансово-економічну безпеку самої інфраструктури [2, с. 177-178].

Враховуючі існуючі погляди, пропонуємо під інфраструктурною безпекою розуміти стан інфраструктурного комплексу, що забезпечує формування необхідних умов для безперервного та своєчасного задоволення потреб суспільства у товарах, роботах та послугах щодо їх життєзабезпечення, поточного функціонування та сталого розвитку національної економіки з урахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз її функціонування.

Теоретично важливими аспектами подальшого дослідження питань інфраструктурної безпеки є аналіз дефініції «фінансово-економічна безпека інфраструктури». Варто зазначити, що на даний час серед науковців та практиків недостатня увага приділена дефініції фінансово-економічна безпека інфраструктури.

Н.А. Журавльова пропонує розглядати фінансово-економічну безпеку інфраструктури як залучення достатніх для її стійкого функціонування та розвитку інвестицій, їх ефективне використання, а також забезпечення сталого фінансування поточних

видатків при конкурентних цінах на інфраструктурний продукт [3].

На нашу думку, дослідження в якості джерела фінансування інфраструктури лише інвестицій певним чином звужує трактування даного терміну. Саме тому, під фінансово-економічною безпекою інфраструктури слід розуміти відповідність фактичного фінансового забезпечення інфраструктури існуючим потребам щодо її поточного функціонування, задекларованим у програмах реформування напрямом розвитку з метою забезпечення її результативного функціонування та формування передумов сталого розвитку національної економіки.

Проте, необхідно зазначити, що управління фінансово-економічною безпекою інфраструктури повинно здійснюватись не лише з метою забезпечення безпеки її поточного функціонування, але і з метою формування економічного потенціалу достатнього для комплексного впровадження інноваційних технологій спрямованих на підвищення якості товарів, робіт та послуг на фоні призупинення темпів зростання їх вартості.

На даний час концесійна діяльність не достатньо поширена територією країни. Так, за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на кінець 2014 року на засадах державно-приватного партнерства реалізується 243 проекти (210 договорів концесії, 33 договори про спільну діяльність), таблиця 1 [4].

На об'єкти державної власності укладено 7 договорів концесії та 15 договорів про спільну діяльність, зокрема:

1. Міненерговугіллям укладено 3 договори концесії терміном на 49 років, а саме:

– управління цілісним майновим комплексом ДП «Свердловантрацит» (до настання обставин непереборної сили виконувався в повному обсязі, з 13.04.2014 початок дії обставин форс-мажору (обставини непереборної сили), що засвідчено Сертифікатом Торгово-промислової палати України);

– управління цілісним майновим комплексом ДП «Ровенькиантрацит» (до настання обставин непереборної сили виконувався в повному обсязі, з 13.04.2014 початок дії обставин форс-мажору (обставини непереборної сили), що засвідчено Сертифікатом Торгово-промислової палати України);

– виробництво електричної та теплової енергії (цілісний майновий комплекс ДП «Теплоелектроцентраль-2 «Есхар»);

Таблиця 1

Галузева структура проектів державно-приватного партнерства в Україні

Сфери господарської діяльності, в яких реалізуються проекти ДПП	Кількість проектів ДПП реалізованих на кінець 2014 році	У відсотковому співвідношенні до загальної кількості проектів ДПП (%)	Планові обсяги проектів ДПП
Оброблення відходів	116	47,7	32
Збір, очищення та розподілення води	79	32,5	103
Будівництво та експлуатація доріг, злітно-посадкових смуг на аеродромах, залізниць, портів та інфраструктури	17	7	8
Виробництва, транспортування і постачання тепла	7	3	47
Виробництва, транспортування та постачання електричної енергії	5	2,1	4
Пошук, розвідка родовищ корисних копалин та їх видобування	3	1,2	8
Управління нерухомістю	2	0,8	10
Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт	1	0,4	32
Забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем	1	0,4	2
Інші	12	4,9	71
Разом	243	100	321

* складено автором за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

2. Донецькою облдержадміністрацією укладено договір концесії щодо об'єкту незавершеного будівництва Новоазовська вітрова електростанція терміном на 50 років;

3. Херсонською облдержадміністрацією укладено договір концесії щодо об'єкту незавершеного будівництва Сиваська вітрова електростанція терміном на 49 років;

4. Львівською облдержадміністрацією укладено 2 договори концесії на 49 років, зокрема:

– реставраційно-відновлювальні роботи палацу XIX ст. у с. Тартаків Сокальського району;

– реставраційно-відновлювальні роботи замку XVII ст. у с. Старе Село Пустомитівського району.

Щодо об'єктів комунальної власності укладено 203 договори концесії та 18 договорів про спільну діяльність, в основному у сфері надання житлово-комунальних послуг, таких як забезпечення водопостачання жителів селищ, виробництва та постачання тепла й електроенергії, забезпечення послуг зі збору і вивозу сміття, надання послуг у житлово-експлуатаційній сфері [4].

Висновки з проведеного дослідження. Місцевими органами виконавчої влади визначено 321 об'єкт комунальної власності, щодо яких планується реалізувати проекти із застосуванням механізму державно-приватного партнерства. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України Міністерством інфраструктури України здійснюється підготовка до проведення конкурсу та розробка конкурсної документації щодо надання у концесію майна ДП «Морський торговельний порт «Южний». У сфері дорожнього господарства здійснюється підготовка до впровадження першого пілотного проекту на умовах державно-приватного партнерства, зокрема ведеться підготовка до проведення концесійного конкурсу на будівництво та експлуатацію нової автомобільної дороги Львів-Краковець протяжністю 84,4 км. У сфері будівництва та експлуатації аеропортів, злітно-посадкових смуг на

аеродромах та їх інфраструктури планується реалізувати масштабні проекти на базі ОКП «Міжнародний аеропорт Рівне» та КП «Аеропорт-Хмельницький». У Львівській області вирішується питання щодо передачі в концесію об'єктів та мережі водопостачання та водовідведення підприємства житлово-комунального господарства Моршинської міської ради. У Закарпатській області розглядається питання щодо передачі в концесію нерухомого майна комунальної власності територіальної громади міста Мукачєво, яке знаходиться в користуванні Мукачєвського спортивно-оздоровчого комплексу дитячої юнацької спортивної школи Мукачєвської міської ради [4].

Проте, хоча найпоширенішою формою співробітництва між державним та приватним секторами залишається концесія, кількість укладених угод залишається досить низькою, що обумовлює необхідність подальшого дослідження та вдосконалення організаційно-економічного механізму розвитку концесійної форми управління об'єктами державної та комунальної форм власності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Концепція національної безпеки Республіки Білорусь від 9 листопада 2010 р. № 575: [Електронний ресурс] // Режим доступу <http://http://www.dyatlovo.info/content/kontseptsiya-natsionalnoi-bezopasnosti-respubliki-belarus>
2. Міщенко С.М. Фінансово-економічна безпека інфраструктури / С.М. Міщенко // Вісник економіки транспорту і промисловості № 42, 2013 р. – С. 176-179.
3. Журавлева «Российское предпринимательство» № 6 Вып. 2 (161) за 2010 год, стр. 138-141.
4. Інформація щодо стану здійснення державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] // Режим доступу <http://www.me.gov.ua>
5. Гайко Є.Ю. Комплексна методика оцінки економічної ефективності концесійних проектів у сфері комунальної інфраструктури/ Є.Ю. Гайко // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 78. Серия: Экономические науки. – К.: Техніка, 2007. – С. 54-63.